

FULL INFORMATIU

SOCIETAT CATALANA D'EGIPTOLOGIA

Afluent del Nilus - Número 21 / 2001

NOTÍCIES D'EGIPTE

El Caire

El Museu d'El Caire continua el programa de restauració de les dues estàtues de coure de Pepi I i del seu fill Merenre, trobades l'any 1898 per Quibell a Hieracòpolis. L'estàtua de Merenre va ser trobada dins de la del seu pare, enterrades en una capella

Estàtua de Pepi I (Museu d'El Caire)

lateral a l'interior del temple de Hieracòpolis. La restauració corre a càrrec de C. Eckmann, que actualment està treballant en la base de la imatge de mida natural del rei Pepi I. L'escultura del "rei nen" Merenre ja ha estat completament restaurada i es pot veure amb tot el seu esplendor en una de les vitrines de la sala núm. 32 de la planta baixa del Museu.

Saqqara

L'equip de la Missió Polonesa dirigit per K. Mysliwiec continua l'excavació i restauració, a la zona oest del jaciment de Saqqara, de la mastaba de Meret Nebef, de la dinastia VI, on s'hi han trobat varis pous excavats a la roca amb enterraments d'època grecorromana.

Gurna - Tebes Oest

Rainer Stadelmann, director de l'equip alemany prossegueix l'excavació de la zona on era emplaçat el Palau de Setus I, al costat sud-est del pati del seu temple a Gurna, com era habitual en els temples ramèssides. Tota l'àrea era coberta d'edificacions ptolemàiques i d'època copta. Actualment s'ha aconseguit trobar els fonaments que correspondrien a la sala del tron. Així mateix, l'equip d'arqueòlegs està fent la restauració i reconstrucció per anastilosis del Temple de Setus I.

Vall dels Reis - Tebes Oest

L'equip internacional que formen el "Amarna Royal Tombs Project", dirigit per G. Martin i N. Reeves, continua la recerca d'un possible reenterrament reial de l'època d'Amarna a la part central de la Vall dels Reis. Actualment, estan treballant en la zona compresa entre les tombes de Ramesses VI i Horemheb.

EXPOSICIONS

Leiden (Holanda)

"Pharaohs of the Sun" fins el 18 de febrer en el Rijksmuseum van Oudheden (Rapenburg 28, Leiden) encara es pot admirar l'excel·lent mostra d'art i història de l'època d'Amarna. Preu: 19,50 florins. Informació:

[http://: www.faraosvandezon.nl](http://www.faraosvandezon.nl)

Lyon (França)

Fins el 7 de maig de 2001 es pot visitar al Museu de Belles Arts de Lyon una exposició de monedes de l'antic Egipte. Amb aquest motiu, i procedents d'altres museus i col·leccions de París, es podran contemplar la famosa moneda

Segueix a la pàg. 118

Tetradracma d'argent amb la cara de Ptolemeu I Soter (323-283 aC)

FULL INFORMATIU

Coordinació: Maite Mascort i Jaume Vivó

Disseny i Maquetació: Jaume Vivó

COL·LABORACIONS DELS SOCIS

LA PROVÍNCIA DE L'ÒRIX

La província XVI de l'Alt Egipte estava situada aproximadament entre las poblacions modernes d'El-Minia al nord i d'El-Aixmunein al sud i la seva representació és la d'un òrix (𓂏𓂐 *m3 hd*) dret sobre un porta estandard i precedit d'un element que sembla un manat d'herbes. A l'època ptolemaica també es representa amb un falcó sobre el llom.

Els pobles de la província de l'Òrix *mht* pràcticament han desaparegut tots. Tot el que sabem de la província XVI de l'Alt Egipte ho hem après de les necròpolis, sobre tot la de Beni Hassan. Sembla que la seva superfície era d'uns 632 Km² aproximadament. Encara que la seva llargada era d'uns 30 Km. escassos, la seva amplada arribava en alguns indrets a fer 20 Km.

Segurament l'animal emblemàtic de la província rebé honors divins però els seus habitants veneraven també una deessa lleona i als deus Khnum, Heqet i Hathor.

𓂏𓂐 *hbnw* (Kom el-Ahmar) la seva capital, esdevingué un dels principals

Representació del *Nomus* de l'Òrix procedent de l'antiga Hebenu (Kom el-Ahmar, prop de Minia). Època d'Amenhotep III (Museu de Cleveland).

llocs de culte del déu Horus. Segons la mitologia, grans combats tingueren lloc a la regió d'Hebenu. Els partidaris de Set havien desaparegut, però els van retrobar a prop d'aquesta localitat i Horus va fer una gran carnisseria. Per això, des d'aleshores Horus va ésser anomenat "El que apallissa l'enemic a Hebenu"

La ciutat està destruïda, però sabem que la seva necròpolis es troba a Zauïet el Maïtin. Segons les inscripcions trobades al temple de la vall de la piràmide de Daixur, el rei Esnofru posseïa cinc dominis a la província de l'Òrix!:

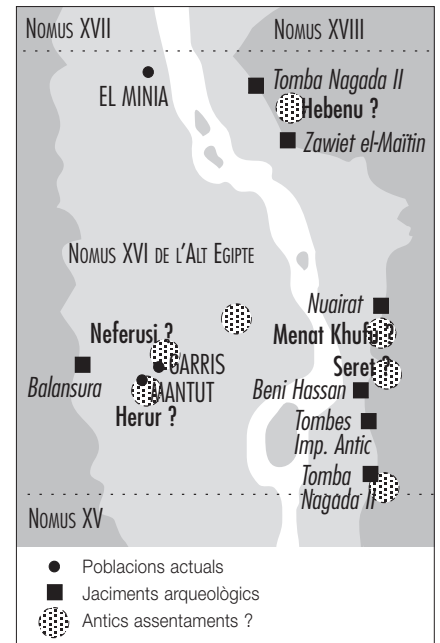
𓂏𓂐𓂏𓂐𓂏𓂐 la joia d'Esnofru,
 𓂏𓂐𓂏𓂐𓂏𓂐𓂏𓂐 les danses d'Esnofru,
 𓂏𓂐𓂏𓂐𓂏𓂐𓂏𓂐 el camí d'Esnofru,
 𓂏𓂐𓂏𓂐𓂏𓂐𓂏𓂐 les maragdes d'Esnofru o verdejant d'estanys és Esnofru, i
 𓂏𓂐𓂏𓂐𓂏𓂐𓂏𓂐 la dida (nodrissa) d'Esnofru.

No coneixem la localització d'aquests dominis però l'últim és interessant, perquè s'assembla molt a (Menat-Khufu) 𓂏𓂐𓂏𓂐𓂏𓂐, la dida (nodrissa) de Quèops, població esmentada varies vegades a les inscripcions de la tomba de Khnumhotep i també en les del Wadi Hammamat (inscripció núm. 1) on un viatger infatigable anomenat Sank explica que no parava de recórrer el desert 𓂏𓂐𓂏𓂐𓂏𓂐 entre 𓂏𓂐 al sud i 𓂏𓂐 Menat-Khufu al nord.

Potser Quèops va rebatejar Menat-Esnofru substituint el nom del seu pare pel seu propi nom. Molt més tard Ramesses III s'aproprià d'aquesta mateixa manera de molts monuments del seu antecessor Ramesses II.

Atès que Menat-Khufu, com altres llocs, estava consagrada al déu Khnum (per això alguns prínceps s'anomenaren Khnumhotep) i el nom complet de Quèops era Khnum-Khufu², és possible que aquest rei nasqués en aquesta ciutat³.

Aquesta ciutat certament estava situada a l'est del Nil al peu de la necrò-

Esquema de la zona del *nomus* de l'Òrix (modificat del llibre de Janice Kamrin *The Cosmos of Khumhotep II*).

polis de Beni Hassan, que comprèn trenta nou tombes principesques, de les quals al menys vuit corresponen als "Grans Senyors de la província de l'Òrix" i un centenar de més modestes, algunes de la dinastia VI. Les tombes més antigues dels nomarques són del Primer Període Intermediari o de la dinastia XI.

Quan Amenemhet I va reorganitzar l'administració tornant a marcar els límits de les províncies, col·locant l'estela sud a la frontera de la província de la Llebre i l'estela nord a la frontera de la província del Xacal, va anomenar per decret Khnumhotep I encarregat dels deserts orientals a Menat-Khufu i "gran senyor de la província de l'Òrix".

Des d'aleshores aquest càrrec va ésser durant molt de temps hereditari.

També Ptahhotep II, que va ser inspector dels sacerdots de las piràmides dels reis Niuserre, Menkauhor i Djedkare Isesi de la V dinastia, tenia un domini a la província XVI de l'Alt Egipte anomenat: 𓂏𓂐𓂏𓂐𓂏𓂐 *w^c 4*

Sens dubte el culte d'Horus en aquesta província vé d'antic, però durant molt de temps va compartir-lo amb l'òrix sagrat que segurament era alimentat als estables⁵, encara que posteriorment, per la seva raresa, els caçadors l'anaven a caçar al desert.

La província era freqüentada pels nòmades que canviaven pólvores negres i verdes per gra, segons una ins-

cripció del temple de Montu, (malaquita i turquesa)⁶.

Altres localitats

 *dw hr*⁷ la muntanya d'Horus, designa el districte d'on Menat-Khufu era la capital. Atribuïda al vell Khnum-hotep fins al desert oriental.

 *mr nfr*⁸ és on el pare de Khnumhotep es va fer construir una capella pel Ka en pedra calcària. D'aquesta capella no en queda cap vestigi.

 *iw rd*⁹ l'illa de les plantes, consagrada al deu Khnum (podria ésser una de les dues illes formades pel Nil una mica més al sud d'El-Minia).

 *hwt mht*¹⁰ el castell de l'Òrix, el lloc sagrat on s'alimentaven òrix, un dels quals seria sagrat.

 *hwt mn*¹¹ el castell de Menet, una deessa lleona. Aquest speos que es troba a la vall de Seret està consagrat a Pakhet, dama de Seret, Khnum, senyor de Herur i Hathor, dama de Neferusi.

 *hr wr*¹² el gran semblant, important centre de culte del deu Khnum; l'estela 20025 de El Caire anomena a Khnum senyor de *hr wr*.

 *rit*¹³ Localitat consagrada a la deessa Hathor.

 *iw Bu*¹⁴ la illa de Bu.

Altres monuments que es poden veure al Nomus de l'Òrix.

La Piràmide a graons de la III dinastia i hipogeus de la VI dinastia (Zauïet el Maïtin). El Speos Artemidos, temple hipogeu dedicat a la deessa lleona local Pakhet, excavat per la reina Hatshepsut.

JOSEP DOMÈNECH
Soci núm. 179

NOTES:

1 Jacquet-Gordon, *Les noms des domaines funéraires sous l'ancien empire égyptien*, pàg. 133-134

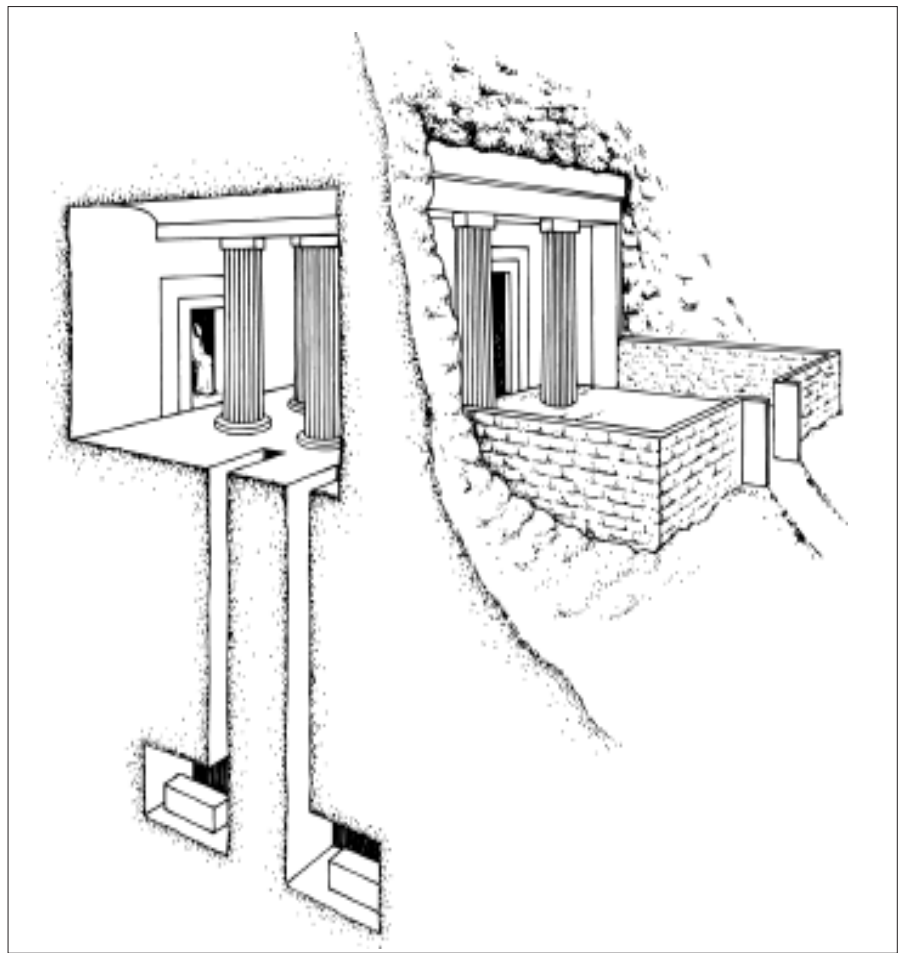
2 Gauthier, *Livre des Rois*, Tomo I, pàg. 73-74.

3 Jacquet-Gordon, *Les noms de domaines funéraires sous l'ancien empire égyptien*, pàg. 100.

4 Jacquet-Gordon, *Les noms de domaines funéraires sous l'ancien empire égyptien*, pàg. 399. F. Ll. Griffith, *The Tomb of Ptah-hotep*, pl. XXXV.

5 *Beni Hasan*, Tomo I, pl 27.

6 Robichon, Barguet i Leclant, *Karnak-nord IV*; cf. Sanam, pl. 35-6.

Reconstrucció d'una tomba de l'Imperi Mitjà a Beni Hassan.

7 *Beni Hasan*, Tomo I, pl. 25.

8 *Beni Hasan*, Tomo I, pl. 26, lám. 174.

9 *Beni Hasan*, Tomo I, pl. VII, pàg. 85; Tomo II, pàg. 23.

10 Rochemonteix-Chassinat, *Edfu*, Tomo I, pàg. 342.

11 Ahmed Fakhry, "A new speos at Beni Hasan", *ASAE XXXIX*, pàgs. 711-716.

12 A. Mariette, *Les Mastabas de l'Ancien Empire*, pàg. 88.

13 Mencionada a la tomba de Bakt I.

14 Mencionada a les tombes de Khnum-hotep I i Amenemhat-Ameni.

15 Janice Kamrin *The Cosmos of Khnumhotep II*, pàgs. 26-27.

Tombes decorades a Beni Hassan¹⁵

Nom	Núm.(*)	Títols més importants
Khnumhotep I	14	Nomarca de l'Òrix Governador de Menat-Khufu
Amenemhet-Ameni	2	Nomarca de l'Òrix Príncep Hereditari Director dels sacerdots del déu Khnum
Khnumhotep II	3	Governador de Menat-Khufu Director del Desert Oriental
Nakhti	21	Nomarca de l'Òrix Director del Desert Oriental
Khnumhotep III	4	
Bakt I	29	Nomarca de l'Òrix
Bakt II	33	Nomarca de l'Òrix
Bakt III	15	Nomarca de l'Òrix
Khety	17	Nomarca de l'Òrix Director del Desert Oriental
Remushenti		Nomarca de l'Òrix

(*) Numeració de las tombes segons Newberry

d'or de Nectàneb II encunyada al voltant de l'any 358 aC. i l'octodracma de plata de Ptolomeu V (205-180 aC). El visitant també podrà admirar les monedes descobertes en les excavacions dels anys 1910-1911 a Coptus. Informació: www.coptos.online.fr/monnaies.html

EE UU

El British Museum de Londres, amb col·laboració amb The American Federation of Arts, ha organitzat vuit exposicions als Estats Units d'Amèrica on s'hi mostraran 143 de les millors peces d'art egipci conservades al Museu Britànic. Moltes d'aquestes obres d'art no havien sortit mai del museu, mentre que d'altres, poc conegudes, eren en estudi i feia anys que no s'exposaven al públic. L'exposició serà als EEUU del març de 2001 fins el gener de 2004 i portarà el títol "Eternal Egypt" (L'Egipte Etern) mostrant des de la dinastia I fins a l'Im-

Cap de rei desconegut, Baixa Època (British Museum, Londres).

peri Romà, amb un èmfasi especial dedicat als objectes dels Imperis Mitjà i Nou. El primer lloc on anirà aquesta exposició serà al Toledo Museum of Art de Toledo (Ohio) de l'1 de març al 27 de maig 2001. Després anirà a Memphis (Tennessee), Brooklyn (New York), Kansas City (Missouri), San Francisco (Califòrnia), Minneapolis (Minnesota), Chicago (Illinois) i finalment a Baltimore (Maryland). Informació:

www.thebritishmuseum.ac.uk/egyptian/

C I R C U L A R 1 (gener 2001)

1.- Quotes de soci per l'any 2001.

S'informa que a la darrera reunió de la Junta Directiva d'aquesta Societat es va aprovar de fer un ajust a l'import de la quota anual, per la qual cosa aquesta quota queda establerta en 10.000,- pta (deu mil pessetes) a l'any. Durant el mes de febrer es procedirà al cobrament del primer semestre (5.000,- pta).

2.- Conferència referent a les excavacions a Oxirrinc.

Dins del cicle de conferències de la Tribuna d'Arqueologia, organitzades pel Servei d'Arqueologia, del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, el dimecres dia 28 de març d'enguany, a les 19 h, en els locals del Palau Moja al carrer de Portaferriça, 1 planta primera, l'equip que va realitzar excavacions al jaciment d'Oxirrinc (Egipte) pronunciarà una conferència amb el tema "Oxirrinc: evolució de les estructures i rituals d'enterrament d'època faraònica i cristiana".

Presentaran: **Dr. Josep Padró, Sra. Maite Mascort, Dra. Eva Subías, Sr. Roger Xarrié.** Moderador: **Dr. Miquel Molist** (Director del Museu d'Arqueologia de Catalunya).

3.- Carnet de soci.

A partir del proper mes de febrer. S'aniran distribuint els nous carnets de soci, de la nostra Entitat, que porten incorporada la fotografia de l'interessat. Per aquells socis que no van facilitar la seva fotografia en els terminis que es van assenyalar, els carnets seran iguals però sense l'esmentada foto.

4.- Activitats dels dilluns a la Societat.

Junt amb aquesta circular s'acompanya el programa de les activitats a desenvolupar els dilluns en els locals del carrer d'Aragó, 305.

Cal destacar que aquestes activitats tindran començament el proper dilluns dia 29 de gener.

5.- Curset de Civilització Egípcia C-2.

Es recorda que aquest curset C-2, que tracta sobre "La Momificació: Tècniques i Rituals", anirà a càrrec de la **Sra. Maite Mascort**, Arqueòloga del Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya i Vice-presidenta de la nostra Societat.

L'esmentat curset C-2 tindrà començament el dimarts dia 30 de gener i continuarà els següents dimarts dies 6, 13, 20 i 27 de febrer de 2001.

Cal recordar que aquest curset es farà a l'aula 101 de la Universitat de Barcelona (plaça Universitat).

6.- Presentació del nostre butlletí Nilus.

Aquest nou exemplar està pràcticament tot dedicat a l'estudi de les mòmies egípcies que es troben en museus catalans i balears.

Aviat es farà la presentació de l'esmentat número del nostre butlletí "Nilus", per la qual cosa, en el moment oportú, s'indicarà el dia, l'hora i el lloc de la presentació.

LLIBRERIA MIZAR
LLIBRES D'EGIPTOLOGIA

NOVETATS 2001

Còrsega 203-205
(cantonada Casanova)
08036 Barcelona
Tel/Fax 93 439 30 29

FEBRER 2001

Presentació de
CUADERNOS DE EGIPTOLOGÍA MIZAR N° 6

ESTHER PONS MELLADO
LA EXPLOTACIÓN DE LOS METALES EN EL ANTIGUO EGIPTO

S'enviarà la corresponent invitació a tots el socis de la SCE